

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tihódi Lantos Sebestyén

MÁSOD RÉSZE

- 690 Sőt halála szállás után történék,
Tizenkettőnapön ugyanott esék.
Azon napon ebéd után történék,
Vitézökben az várból kiütének,
- Az jó Pető Gáspár Zoltai Istvánval,
695 Főlegényökvel, Figedi Jánosval,
Bay Ferenc az Ormándi Jánosval
Szépen harcolának az pogánokval.
- Az jancsárok hát lesben állottanak,
Vállát lövék Budaházi Istvánnak,
700 Lovát általlövék Horvát Mihálnak,
Az terekök oly nagy sokan jutának,
- Szépen térének, várban beszállának.
Negyednapra meg városba szállának,
Itatának, vizet hordókval hordának.
- 705 Ötödnapi mikoron ők jutának,
Beglerbékkel, Amhát basa hadával,
Tengör elvöl békökkal, szancsákokval,
Besliákval, akancsákval, jancsárokval,
Juta sokasággal, zöngés-bongásval.
- 710 Aznap es az várból alászállának,
Itatának, vizet hordókkal hordának,
Egy tereket akkor ott békapának,
Az vitézök vígan beszorulának.
- Sok jancsárok dérré nemmen jutának,
715 Almagyarinál hegyoldalba szállának,
Hegyekön, völgyekön lovagok szállának,
Sátorokat nagy sokat felvonyának.
- Az beglerbék Tihemér felől szálla,
Az vízőn túl Amhát pasa leszálla
720 Nagytályaig, és az vadkerben szálla.
Hegy, völgy nagy sok sátorral rakva vala.

Ahmed pasa félelmetes megérkezése

A szakasz fő témája

Tinódi ebben a részben az ostrom előtti utolsó, pattanásig feszült napokat mutatja be. Az egri vitézek újabb merész kirohanással zavarják meg a törököket, ám a janicsárok leshelye miatt sebesülten kénytelenek visszahúzódní. Miközben a védők az életfontosságú vízkészletek feltöltéséért küzdenek a romok között, megérkezik a szultáni főszereg: Ahmed pasa és a ruméliai beglerbék százezres hada olyan elképesztő tömegben árasztja el az Egri-völgyet, hogy a hegyek és völgyek egyetlen hatalmas, morajló sátoztengerré válnak.

Mi történik ebben a blokkban?

- * **690–697. sor:** Szeptember 12-én, közvetlenül ebéd után az egri lovas elit újra akcióba lép: Pető Gáspár, Zoltai István, Fígedi János, Bay Ferenc és Ormándi János vezetésével a vitézek váratlanul kiütnek a várból, és kemény, nyílt csatát ("szépen harcolának") vívnek a vár alatt állomásozó pogányokkal.
- * **698–701. sor:** A törökök azonban felkészültek: a janicsárok lesben állva várják a magyar lovasokat. Véres tűzpárbaj alakul ki, amiben Budaházi István vállát ellövik, Horvát Mihály lovát pedig teljesen átlövik a török golyók. Mivel a muszlim erősítés elképesztő tömegben ("oly nagy sokan") áramlik a helyszínre, a magyarok kénytelenek visszavonulni.
- * **702–704. sor:** A vitézek fegyelmezetten, rendezett sorokban ("szépen térének") vonulnak vissza a kapuk mögé. Két nappal később, a negyedik napon azonban újra kimerészkednek a romos külső városba, mert a legfontosabb logisztikai feladatot el kell végezni: megitatják az állatokat, és hatalmas hordókkal folyamatosan hordják a vizet a várba, estig.
- * **705–709. sor:** Szeptember tizenötödikén (az ostrom ötödik napján) eljön a fekete nap: megérkezik a rettegett Ahmed nagyvezír ("Amhát basa") és a ruméliai beglerbék főszerege. Velük jönnek a tengeren túli (anatóliai) bégek és szandzsákfőnökök, a besliák (fizetett könnyűlovasok), az akindzsik (portyázó fosztogatók) és a janicsárok elit hadtestei. A sereg hatalmas zajjal, dobpergéssel és kürtök zengésével-bongásával hömpölyög be a völgybe.
- * **710–713. sor:** Az egri védők a gigantikus fenyegetés ellenére sem veszítik el a fejüket. Aznap még egyszer utoljára lemerészkednek a patakhöz vizet hordani és itatni. Sőt, a merész katonák még egy törököt is sikerül élve elfogniuk ("békapának") információszerezés céljából, majd jókedvűen, győztesen húzódnak be a véglegesen bezáródó várfalak mögé.
- * **714–721. sor:** Az oszmán főszereg teljesen elárasztja a vidéket, lezárva minden menekülési utat. Janicsárok ezrei lépik el az Almagyar-hegy oldalát, miközben a lovasság a környező hegyeket és völgyeket foglalja el. Megkezdődik a gigantikus tábor kiépítése: a beglerbék Tihamér falu felől, Ahmed pasa pedig az Eger-patakon túl, egészen Nagytályaig és a püspöki vadkertig vereti fel a sátraikat. A környék dombjai és völgyei teljesen eltűnnek a végtelen oszmán sátorerdő alatt.

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- * **Kiütének / Alászállának:** Kirohantak a várból harcolni vagy feladatot végrehajtani.
- * **Tengör elvöl:** Tengeren túlról, azaz Kis-Ázsiából (Anatóliából) származó parancsnokok.
- * **Szancsákokkal:** Szandzsákbégekkel (a török közigazgatási kerületek, a szandzsákok katonai vezetőivel).
- * **Besliákkal, akancsákkal:** Besliákkal (bérbe fogadott elit török lovas katonák) és akindzsikkal (az oszmán sereg könnyűlovas, önkéntes rohamcsapatai, akik a fosztogatásból éltek).
- * **Zöngés-bongásval:** Hatalmas zajjal, harci zajjal, katonai zenével (zurnák, dobok, harci kürtök hangjával).
- * **Békapának:** Elfogtak, fogságba ejtettek egy ellenséges katonát (nyelvszerzés céljából).
- * **Vadkerben:** Vadaskertben (a püspöki trófeás állatok elkerített erdejében).

Érdekességek

- * **A "nyelvszerzés" a legutolsó pillanatban:** Zseniális katonai bravúr, amit a 712. sorban olvasunk! Miközben Ahmed pasa százezres serege épp felvonul, és a völgy visszhangzik a török hadi zenétől, az egri vitézek nemcsak vizet hordanak a patakról, de elkapnak egy török katonát a sereg széléről, és beviszik a várba. Ez a "nyelvszerzés" Dobóék számára aranyat ért, hiszen a fogolyból azonnal kiszedhették a főszereg pontos terveit, létszámát és az ostromágyuk helyzetét.
- * **A sátorerdő pszichológiája:** Tinódi leírása a hegyeket-völgyeket elborító sátrakról (721. sor) nem túlzás. A török hadsereg logisztikája híres volt a hatalmas, színes sátorvárosairól. A várban lévő mindössze 2000 magyar védő számára a falakról lenézve elképesztő, félelmetes látvány lehetett, hogy a megszokott egri táj, a dombok, a zöld völgyek és a falvak néhány óra alatt teljesen eltűntek, és helyüket egy nyüzsgő, idegen katonai metropolisz vette át.

Történelmi háttér

Ahmed pasa megérkezésével az egri ostrom átlépett a totális blokád szakaszába. Ahmed a szultán után a Birodalom második legfontosabb embere (nagyvezír) volt, ami jelezte az expedíció súlyát. A Tinódi által felsorolt csapattípusok (besliák, akindzsik, janicsárok) jól mutatják az oszmán hadigépezet összetettségét. Az Almagyar-hegyen és Tihamérnál felállított állások stratégiaiilag teljesen elvágták Eger a külvilágtól és a királyi Magyarország felől érkező esetleges segélycsapatoktól.

9. RÉSZ
(690–721. sor)

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Kérdések

1. Történelem:

Miért volt kulcsfontosságú a védők számára, hogy a főszereg bevonulása közben is folyamatosan "vizet hordókval hordának", és mit kockáztattak volna, ha ezt elmulasztják?

2. Irodalom:

Hogyan használja Tinódi a hanghatásokat ("zöngés-bongásval") és a térbeli leírásokat (hegyek, völgyek, Nagytályaig való sátorverés) a török sereg nyomasztó túlerejének érzékeltetésére?

3. Kreativitás:

Képzeld el, hogy te vagy az a török katona, akit a magyar vitézek a patakparton „békaptak” (elfogtak), és most Dobó István kapitány elé vezetnek a várteremben. Írj le 3 mondatban egy feszült vallomást, amit Dobó kérdésére mondasz a közeledő Ahmed pasa erejéről!

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Minta Válaszok:

1. Történelem:

A folyamatos vízfordás azért volt élet-halál kérdése, mert egy teljesen körbezárt várban a belső kúta hozama sokszor kevés volt a több ezer ember és állat ellátására, ráadásul a vízre nemcsak az iváshoz, hanem az ostromágyúk hűtéséhez és a törökök által okozott belső tüzek azonnali eloltásához is elengedhetetlenül szükség volt.

2. Irodalom:

Tinódi a vizuális és akusztikus elemek zseniális ötvöztetésével teremti meg a fenyegetettség atmoszféráját: a „zöngés-bongással” kifejezés szinte fizikai valójában zúgja a hallgató fülébe a rezesbandák és a százezres tömeg morajlását, míg a földrajzi nevek láncolata (Almagyar, Tihamér, Nagytálya) és a hegyek-völgyek sátrakkal való „megrakása” azt az érzetet kelti, hogy a pogány áradat végtelen és teljesen magába nyeli a tájat.

3. Kreativitás:

„Hiába faggattok engem, magyarok, mert ha az én nyelvemet ki is tépitek, Ahmed pasa százezer harcosának szavát nem tudjátok elnémítani!” – mondta a fogoly büszkén, bár a szemeiben ott bujkált a félelem. „A nagyvezír sátra már Nagytályaig ér, és annyi janicsár masírozik mögötte, hogy a lovaik patáitól még a föld is megremeg a várak alatt. Jobban teszitek, ha még ma megnyitjátok a kapukat, mert ha a basa ágyúi megszólalnak, Egerből csak egy füstölő sírhalom marad!”